

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

УДК 330.837:655

МЕТОДИ ТА ІНСТРУМЕНТИ МЕХАНІЗМУ АДАПТИВНОГО УПРАВЛІННЯ ВИДАВНИЧО-ПОЛІГРАФІЧНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ В УМОВАХ ІНСТИТУЦІЙНИХ ЗМІН

METHODS AND TOOLS MECHANISM OF ADAPTIVE MANAGEMENT IN PUBLISHING AND PRINTING ACTIVITIES UNDER INSTITUTIONAL CHANGE

Базилюк В.Б.

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри економіки підприємства
та маркетингу у ВПК,
Українська академія друкарства

Досліджено сутність економічного змісту поняття адаптивного управління. Наведено визначення категорії адаптивне управління видавничо-поліграфічною діяльністю. Розглянуто основні вимоги, необхідні під час формування системи адаптивного управління видавничо-поліграфічною діяльністю під впливом інституційних змін. Наведено теоретичні та методичні підходи до формування методів та інструментів механізму адаптивного управління видавничо-поліграфічною діяльністю в умовах інституційних перетворень.

Ключові слова: методи, інструменти, механізм, видавничо-поліграфічна діяльність, інституційне середовище.

Исследована сущность экономического содержания понятия адаптивного управления. Приведены определения категории адаптивное управление издательско-полиграфической деятельностью. Рассмотрены основные требования, необходимые при формировании системы адаптивного управления издательско-полиграфической деятельностью под влиянием институциональных изменений. Приведены теоретические и методические подходы к формированию методов и инструментов механизма адаптивного управления издательско-полиграфической деятельностью в условиях институциональных преобразований.

Ключевые слова: методы, инструменты, механизм, издательско-полиграфическая деятельность, институциональная среда.

The essence of the economic content of the concept of adaptive management. Given the definition of adaptive management publishing and printing activities. Describes the main requirements that are required during the formation of the adaptive control system of publishing and printing activities influenced by institutional changes. The theoretical and methodological approaches to formation of methods and tools of the mechanism of adaptive management of publishing and printing activities in terms of institutional change.

Keywords: methods, tools, machinery, publishing and printing, institutional environment.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. За сучасних умов господарювання постають питання щодо умов адаптації ВПД (видавничо-поліграфічної діяльності) до ринкових трансформацій. Виникає необхідність у збільшенні обсягів реалізації продукції, забезпечення прибутковості суб'єктів діяльності та нівелювання наявних перешкод щодо реалізації стратегії економічного розвитку ВПД. Кризовий стан вітчизняної економіки, що характеризується нестабільністю

й високим рівнем ризику, зумовлює необхідність акцентувати увагу саме на питання формування методів та інструментів механізму адаптивного управління, який має забезпечити ефективну взаємодію із зовнішнім та внутрішнім середовищем ВПД і, в результаті, забезпечити розвиток у довгостроковій перспективі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання цієї проблеми і на які спирається автор. Теоретичні та методологічні проблеми реалізації адаптивного меха-

нізму управління складними соціальними системами в умовах невизначеності ринку зображені в наукових працях І. Ансоффа, Д. Гелбрейта, П. Діксона, П. Друкера, Р. Кантера, Д. Коттера, Д. Келлога, Д. Норта, М. Олсона, К. Татеісі, Р. Фрімана, Д. Ханта, А. Чандлера, Д. Шумпетера та ін.

Проблеми діяльності ВПД та її адаптації до різного роду змін розглядаються в працях вітчизняних науковців: О. Афанасьєвої, О. Афоніна, Б. Дурняка, Є. Палиги, М. Тимошика, Л. Швайки.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми, яким присвячується зазначена стаття. Однак проблемам формування адаптивного механізму, а також впливам на нього інституційних змін, приділяється недостатня увага. Також їй досі недостатньо розвинена проблематика теоретичних досліджень, присвячених питанням методів та інструментів забезпечення адаптивного розвитку підприємств в умовах ринку. Не уточнені деякі аспекти, пов'язані з удосконаленням методів та інструментів механізму адаптивного управління виробничою діяльністю в різних галузях економіки, зокрема, у ВПД, яка характеризується єдністю технологічних процесів виробництва, застосовуваного обладнання та матеріалів, а також широкої кооперацією між галузями у виробництві видавничо-поліграфічної продукції.

Формулювання цілей статті (**постановка завдання**). Мета дослідження полягає в розробці теоретичних та методичних підходів до формування методів та інструментів механізму адаптивного управління ВПД в умовах інституційних змін.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Сучасні економічні реалії зумовлюють необхідність пошуку нових рішень щодо управління розвитком ВПД, що, у свою

чергу, вимагає формування прогресивних, більш оптимальних механізмів управління, які дають суб'єктам видавничо-поліграфічної справи змогу маневрувати між нагальними реаліями господарювання, такими як обмеженість фінансових ресурсів, низький рівень попиту на продукцію, технічна відсталість, висока енергомісткість та матеріаломісткість виробництва, з однієї сторони, та необхідністю забезпечення сталого розвитку – з іншої. Такі тенденції вимагають формування механізмів управління, які здатні адаптувати ВПД до трансформацій, що в основному зумовлено змінами інституційного середовища. Все це визначає актуальність формування дієвого адаптивного механізму розвитку ВПД, який зміг би забезпечити стійкість просторових систем видавничо-поліграфічної справи в період активних змін інституційного середовища.

Проведений аналіз теоретичних основ поняття «адаптивне управління складними соціально-економічними системами» показав, що існує велика кількість підходів до визначення цього поняття. Так, П. Друкер під адаптивним управлінням розуміє створення багаточислової системи продукції, ринків, технологій з урахуванням координації, узгодженості в прийнятті рішень, вироблення підходів до оцінювання наявних проблем, формування плану конкретних дій [1].

Інші автори, зокрема, В. Інуа та Ж. Жіанбо, трактують адаптивне управління як організаційний імунітет, який являє собою систему, яка формує захисний механізм за принципом «виявлення – захист – запам'ятовування» [2].

Цікавим є підхід до розгляду адаптації з позиції ресурсної концепції, сформований В. Стасюком, який розглядає адаптивне управління як забезпечення максимальної віддачі від ресурсів, що використовуються підприємством у процесі функціонування [3, с. 24].

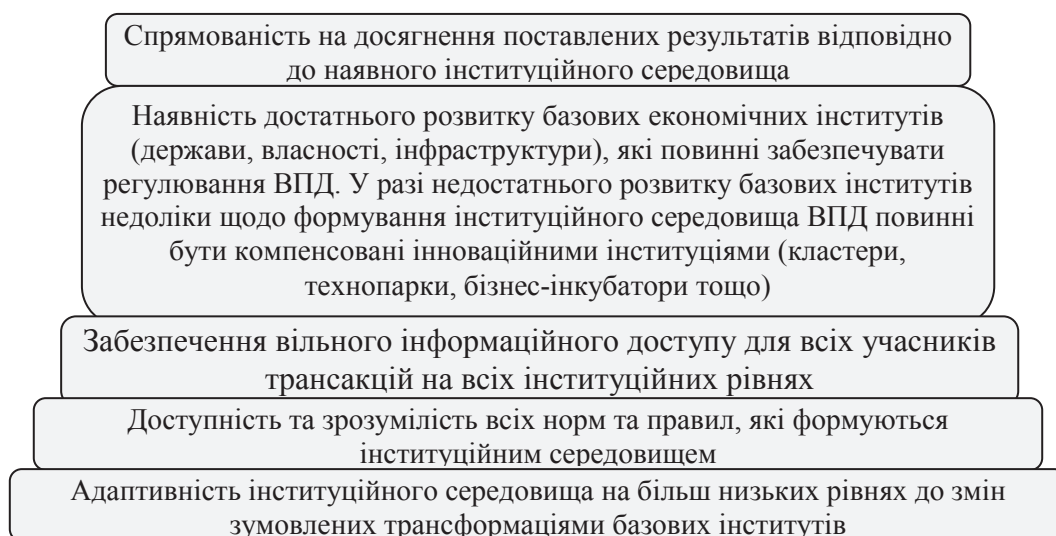

Рис. 1. Вимоги, необхідні для формування адаптивного управління ВПД

Огляд наявних теоретичних підходів та власні напрацювання дають змогу зробити висновок, що під адаптивним управлінням ВПД треба розуміти систему, яка порівняно з наявними підходами ефективніше та адекватніше реагує на інституційні зміни, трансформації внутрішнього виробничого й зовнішнього ринкового середовища та забезпечує прийняття ефективних управлінських рішень.

Основним принципом адаптивного управління ВПД є його структурне оформлення. Перехід до адаптивного управління діяльністю повинен забезпечувати розвиток і вдосконалення організаційних складників.

Адаптивне управління в інституціональному аспекті має важливе економічне значення в умовах формування й розвитку ринкових відносин. У сучасних умовах актуальним залишається питання про співвідношення повноважень різних рівнів управління економічними системами.

Дослідження поняття, функції та необхідність формування інституційного середовища з позиції адаптивного управління ВПД дає змогу виділити основні вимоги до середовища функціонування ВПД (див. рис. 1).

Отже, дослідження основних характеристик інституціонального середовища, яке впливає на функціонування та розвиток ВПД, має вирішальне значення у формуванні адаптивної стратегії управління.

З метою адаптації до мінливого зовнішнього середовища необхідний механізм управління ВПД, структура й система управління якого відповідають вимогам наявного інституційного середовища.

Цей механізм доцільно розглядати з позиції адаптивних методів та інструментів, які базуються на найбільш вагомих факторах зовнішнього й внутрішнього середовища та забезпечують адаптивність ВПД до наявних економічних умов.

Формування адаптивного механізму розвитку ВПД необхідно проводити за допомогою системного підходу з використанням сучасних методів теорії управління, що зумовлене необхідністю побудови концептуальної моделі. А сам механізм відповідно до структурного підходу повинен мати такі елементи: алгоритм, методи та інструменти управління, форми зв'язку з об'єктами управління в регіоні.

Однак зазначимо, що особливості оцінювання, аналізу та планування адаптації ВПД регіону характеризуються складністю кількісної оцінки та зазвичай ґрунтуються на якісних характеристиках соціально-економічної системи та інституційного середовища. Саме конструктивний перехід від якісного до кількісного оцінювання зможе забезпечити об'єктивність результатів аналізу на всіх етапах, а отже, й вибір ефективних методів та інструментів адаптивного механізму.

На нашу думку, обґрунтування та вибір методів управління передбачає вирішення низки завдань:

- моделювання та оцінювання загроз розвитку ВПД;
- визначення та оцінювання можливих загроз стійкому розвитку ВПД;
- дослідження можливостей нівелювання загроз та порівняння необхідних для цього ресурсів із сукупними можливостями діяльності;
- моделювання трансформації визначених та оцінених загроз.

Так, формуючи адаптаційний механізм управління розвитком ВПД, на нашу думку, залежно від обсягу апріорної інформації про параметри об'єкта дослідження, зовнішні збурення й перешкоди, які зумовлені інституційним середовищем, можна виділити дві групи методів, за допомогою яких відбувається синтез алгоритму адаптації.

Першу групу утворюють градієнтні методи, що застосовуються в невеликих масивах інформації щодо параметрів ВПД, коли вони є невизначеними та з обмеженими функціями. За таких умов відомості про зовнішні впливи й перешкоди, що зумовлює інституційне середовище, можуть бути різними: як невизначеними обмеженими функціями, так і випадковими процесами з відомими або невідомими законами розподілу.

Другу групу формують методи, які ґрунтуються на теорії статистичних рішень та застосовуються за умови, якщо є відомості про закон розподілу параметрів об'єкта управління. Ця сукупність розподілу уточнюється в процесі роботи системи. При цьому вважаються відомими закони розподілу випадкових зовнішніх впливів і перешкод, що зумовлює інституційне середовище. Найбільш повне дослідження першої та другої груп методів можна знайти в роботах В. Стасюка, М. Фоміна, А. Фрадкова, В. Якубовича [3; 4].

Необхідно зазначити, що методи економічного адаптивного механізму ВПД реалізуються через систему інструментів, які відповідно до математичного апарату, що застосовується, можна класифікувати так:

- балансові (матеріальні, вартісні, трудові баланси);
- нормативні (вартісні, трудові, виробничі, екологічні норми й нормативи);
- економіко-статистичні (кореляційно-регресійний аналіз, екстраполяція, аналіз часових рядів, побудова матриць, розрахунок індексів);
- експертні (мозковий штурм, парні порівняння, індивідуальне опитування, вектори переваг, метод Делфі);
- графічні (мережеві графіки, Гар-аналіз, побудова лінійних діаграм).

Висновки із цього дослідження і перспективи подальших розвідок у цьому напрямі. Проведено дослідження особливостей адаптації ВПД до інституційних змін, в результаті чого обґрун-

товано основи побудови механізму адаптивного управління ВПД. Доведено, що використання цього механізму дасть змогу вирішити стратегічні завдання діяльності, оптимізувати її структуру, прогнозувати зміну фінансових показників та інтегруватись до ринкових перетворень.

Розглянуто методи управління адаптивним механізмом, які реалізуються за допомогою широкого арсеналу інструментів стратегічного аналізу діяльності ВПД, аналізу фінансово-господарської діяльності, діагностики операційної діяльності.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Друкер П. Эффективное управление. Экономические задачи и оптимальные решения / П. Друкер; пер. с англ. М. Котельниковой. – М.: ФАИР-ПРЕСС, 2002. – 288 с.
2. Organization & management theory: Conference Paper Abstracts // Academy of Management Annual Meeting Proceedings. – 2010. – 133 p.
3. Стасюк В. Моделі адаптивного управління підприємством у нестабільному зовнішньому середовищі: автореф. дис. ... докт. екон. наук / В. Стасюк. – Донецьк: ДНУ, 2003. – 35 с.
4. Фомин Н. Адаптивное управление динамическими объектами / Н. Фомин, А. Фрадков, В. Якубович. – М.: Наука, 1981. – 448 с.
5. Saridis G. Self-Organizing Control of Stochastic Systems / G. Saridis. – New York: Marcel-Dekker, 1977. – 400 p.